

Četru Pāli sutru fragmentu apkopojums.

Uz latviešu valodu tulkojis Imants Kore.

I.

Pirmais Dharmas (1) rata pagrieziens.

Tā es dzirdēju (2). Reiz, kad Bhagavāns (3) uzturējās Aļņu parkā, Isipatanē („Riši patvērumā”), kas atrodas Benaresas tuvumā, viņš ar šādiem vārdiem vērsās pie pieciem mūkiem (4) : „ No divām galējībām (5) nākas vairīties tam, kurš kļuvis par vientuļnieku, pametis savu mājvietu (6). Pirmā galējība, o mūki, ir pieķeršanās miesiskajām baudām (7). Šī pieķeršanās ir vulgāra (8), necēla (9) un nesaprātīga (10). Otra galējība – pieķeršanās miesas mērdēšanai un pašnovārdzināšanai, kas tāpat ir vulgāra, necēla un nesaprātīga.

Izvairoties no šīm divām galējībām, Tā Aizgājušais (Tadhagāta) (11) sasniedzis Vidējo ceļu, redzības (12) (izpratnes), zināšanu (13) ceļu, uz nomierināšanos vedošo un īpašu zināšanu (14) dodošo ceļu, ceļš, kas ved uz Atmošanos (15) un Nirvānu (16). Un kas gan tas par Vidējo Ceļu (17), o mūki? Tas ir vienkārši Cildenais (18) Astoņposmu Vidējais Ceļš (19), un lūk, kāds tas ir. Tas – pareiza izpratne, pareizi (20) nolūki, pareiza runa, pareiza rīcība, pareizs dzīves veids, pareiza piepūle, pareiza apgriezta atcerēšanās (21), un pareiza apziņas koncentrēšana (22). Un šis ceļš ved uz nomierināšanos, atmošanos un Nirvānu.

Lūk, mūki, Cildenā Patiesība (23) par Ciešanām (24). Dzimšana – ir ciešanas, vecums – ciešanas, slimība – ciešanas, nāve – ciešanas, nelaimes, skumjas, bēdas, izmisums – ciešanas. Rūpestu iegūšana – ciešanas, iepriecinājumu zaudējums – ciešanas, vēlamā neiegūšana – ciešanas. Vārdu sakot, piecas skandhas – ciešanas (25).

Tagad, o mūki, Cildenā Patiesība par Ciešanu Rašanos (26). Tā – iekārē, alkātībā (27), kas rada jaunas eksistēšanas (28), tā saistīta ar baudu un kaislību (29). Alkatība vienmēr atrod savu apmierinājumu te šeit, te tur. Tā – iekāre baudīt, iekāre eksistēt (30) un iekāre neeksistēt, pašiznīcināšanās (31).

Vēl, o mūki, lūk, Cildenā Patiesība par Ciešanu Izbeigšanu (32). Tā – šīs alkātības pilnīgā bezkaislīgā (33) novēršanā, tās galīgā atmešanā, izvairīties no tās, sevis atbrīvošanā no tās.

Beidzot, o mūki, Patiesība par ceļu, vedošo uz ciešanu izbeigšanu. Tas arī ir Cildenais Astoņposmu ceļš, tieši – pareiza izpratne, pareizi nolūki, pareiza runa, pareiza rīcība, pareizs dzīves veids, pareiza piepūle, pareiza apgrieztā atcerēšanās un pareiza apziņas koncentrēšana.

Tā, o mūki, pie domas „lūk Cildenā Patiesība par Ciešanām” parādās manī izpratne, parādās zināšanas, parādās gudrība (34), gaisma parādās manī – agrāk nedzirdētu lietu attiecībā. Un doma, ka ciešanām jātiek pilnībā, absolūti izprastām.

Un tālāk, o mūki, pie domas „lūk Cildenā Patiesība par Ciešanu Rašanos” parādās manī izpratne, parādās zināšanas, parādās gudrība, gaisma parādās manī – agrāk nedzirdētu lietu attiecībā. Un doma, ka ciešanu rašanās ir jātiek pilnīgi atmestai.

Pēc tam, o mūki, pie domas „lūk Cildenā Patiesība par Ciešanu Izbeigšanu” parādās manī izpratne, parādās zināšanas, parādās gudrība, gaisma parādās manī – agrāk nedzirdētu lietu attiecībā. Un ciešanu izbeigšana jau sasniegta.

Un beidzot, o mūki, pie domas „lūk Cildenā Patiesība par Ceļu, vadošo uz Ciešanu Izbeigšanu” parādās manī izpratne, parādās zināšanas, parādās gudrība, gaisma parādās manī – agrāk nedzirdētu lietu attiecībā. Un šim Ceļam jātop rūpīgi apstrādātam apcerē (35).

Kamēr, o mūki, šī zināšana par Četrām Cildenajām Patiesībām man nebija kļuvusi skaidra visos trijos tās aspektos (36), es nepretendēju uz Pilnīgās Pamošanās sasniegšanu, kas ir visaugstākā šajā pasaulē (37) ar tās Marām (38), Brahmām (39), ar

tās klejojošajiem askētiem (40), brahmaņiem (41), kšatrijiem un cilvēkiem. Tagad, kad izpratne un zināšana par Četrām Cildenajām Patiesībām ir manī, es zinu: Neapšaubāmi, ka esmu sasniedzis pilnīgo apziņas atbrīvošanu (42). Un ieguvu es atbrīvošanos no jaunām piedzimšanām (43).

Tā teica Bhagavāns. Viņam uzmanību veltījušie pieci mūki priecājās no viņa vārdiem.

Paskaidrojumi -

1 Dhammacakkapavattana (samyutta-nikāya, LVI, 11 of the sutta-pitaka) in: Pali Canon / Ed. By. L. Feer and Mrs. C. Rhys Davids, L.: Pali Text Society, 1904. P. 421. Šī sutra pāli tradīcijā uzskata par Budas pirmo mācību, sniegta pieciem mūkiem, viņa pirmajiem skolniekiem. Dharma (Sanskritā Dharma, Pāli Dhamma) ar lielo sākuma „D” nozīmē „Budās mācības”. Rats (Skr. cakra, P. cakka) viens no svarīgākiem vizuālajiem simboliem sen indiešu kultūrā. Budismā „rats” simbolizē Dharmas dinamisko aspektu. Pagrieziena Dharmas (vizuālās vai mutvārdu) manifestācijas akts – Mācība, kura principā, var eksistēt arī nemanifestētā stāvoklī.

2 „Tā es dzirdēju” (Pāli. evam me sutam, Sanskritā. evam mayā śrutām) – katras budisma sutras standarta ievadfrāze. Norāda, ka Budas vārdi sākotnēji tika uztverti no mutvārdiem (P. un Skr. buddhavācāna). Vienlaicīgi šāda norāde pasvītro šo vārdu autentiskumu un mutvārdu tradīcijas pēctecību no Budas skolniekiem.

3 Bhagavāns (P. bhagavā, Skr. bhagavant) – svarīgākais veids kā vērsties ne tikai pie viena dotā Budas, bet pie veselas atmodināto klases.

4 Mūks (P. bhikhu, Skr. bhiksu) šeit nozīmē ne tikai no ziedojumiem dzīvojošu vientuļnieku askētu, bet pirmkārt budistu askētu kopienas locekļus.

5 Šie vārds (P. un Skr. anata) tāpat arī nozīmē „robeža” vai „beigas”

6 Vientuļnieks (P. pabbajita, Skr. pravajrita) – visizplatītākais termins, ar kuru apzīmē askētu, kurš pastāvīgi aizgājis no ģimenes un pasaulīgās dzīves.

7 Miesiskās baudas – šeit nozīmē bauda (P un Skr. sukha) iegūta no sajūtu maņu apmierināšanas (P un Skr. kāma). Kāma – visaptverošs termins, apzīmējošs sajūtas un sajūtu vēlmes.

8 Vulgārs – šeit nozīmē „parasts”, „vienkāršu ļaužu” (P. puthujana, Skr. prthagjana)

9 Necēls – (P. anariya, Skr. anārya) šeit nozīmē kā „aprobēts”, „ordinārs”

10 Nesaprātīgs – (P. anatta) tāpat tiek lietota tīri praktiskā nozīmē, kā „nevērtīgs”, „nemērķtiecīgs”, un pat „neizdevīgs”.

8 Tas ir viens no Budas epitetiem, kura burtiskā jēga palikusi nezināma. Tai pašā laikā „Tā Aizgājušais” (P. un Skr. tathāgata) nozīmēt jēdzienu viena Budas ceļa nosacījumam, (ieslēdzot, iespējams arī šī ceļa virzienu pēc tā piepildījuma dotajā piedzimšanā), ar ko tiek domāts absolūts raksturs visam, ko Buda domā, runā un dara. Tad „Tā” (P. un Skr. tatha) būs kā nosacījums šim absolūtismam, bet „ejošais” vai „aizgājušais” (P. un Skr. gata) nosaka virziena norādīšanu. Šajā sakarā interesanti savietot pēdējo terminu ar vārdu apzīmējošu „norīkojumu” vai „likteni” (P. un Skr. gati).

12 Oriģinālā izmantots vārds „acs” (P. cakkhu, Skr. caksu), taču ne tikai kā redzes orgāns, bet kā īpaša (izpratnes) redzēšanas spēja. No šejienes – vairāki šādas spējas (pamatā pārcilvēciskas) spējas variācijas.

13 Zināšanas – (P. nāna, Skr. jñāna) šeit tiek lietotas daudz plašākā nozīmē. Nākotnē šis jēdziens tiks diferencēts un konkretizēts.

14 Precīzāks tulkojums būtu „pārpasaulīgās zināšanas”. Zināšanas, kas nav balstītas jutekliskajā uztverē.

15 Atmošanās – (P. sambodha vai sambodhi) tulkojums, kas tuvāks jēgai kā „Apgaismība vai Apskaidrība”. Laikā, kad Buda teica šos vārdus, viņš jau bija atmodināts.

16 Nirvāna – (P. nibbāna Skr. nirvāna) augstākais iespējamais stāvoklis, Budas sasniegtais stāvoklis.

- 17 Ceļš – (P. patipāda) tas pats „viens ceļš”, kura zināšanas ieguva Buda.
- 18 Šeit, kā arī mācības sākumā, „cēls”(P. āriya, Skr. ārya) nozīmē īpašu, retumu un pat izredzētību.
- 19 Šeit mums ir darīšana ar diviem savstarpēji vairāk vai mazāk aizvietojošiem vārdiem abās valodās: Ceļš – (P. un Skr. patha) un Ceļš – (P. magga, Skr. mārga).
- 20 Pareizs – (P. samma, Skr. samyk) budistu tekstos sastopams ar divām nozīmēm. Pirmkārt, tīri kvalitatīvi, šis jēdziens visbiežāk atbilst tādām nozīmēm kā „pilnīgs”, „piepildīts”, „precīzs”. Otrā nozīmē šis vārds attiecas drīzāk kā „reāla”, „patiea”, „īstena”, „oriģināla” lieta vai ideja.
- 21 Pareiza apgrieztā atcerēšanās – (P. sati, Skr. smrti) svarīgākais jēdziens budisma jogā. Var pat runāt par pareizu apgriezto atcerēšanos kā apzinātu procesu atmiņas vērsšanai no patreizējā brīža pagājušajā.
- 22 Apziņas koncentrēšana – (P., Skr samādhi) svarīgākais process budisma jogā, un arī viena no pamatpazīmēm indiešu jogā vispār.
- 23 Patiesība – (P. sanna, Skr. satya) šeit jāsaprot specifiski budisma nozīmē, tas ir Cildeno Patiesību nozīmē.
- 24 šajā sutrā Ciešanas (P. dukha, Skr. dukha) jāsaprot kā ciešanas vispār, nevis kā konkrētas ciešanas.
- 25 Burtiski „kaudze”, „masa” (P. khandha, Skr. skandha) – katrs no pieciem agregātiem, kas sastāda dzīvas būtnes individuālo eksistenci. Šie agregāti ir – 1 „forma” vai „ķermeņa forma” (P. un Skr. rūpa); 2 „sajūtas” vai „emocijas” (P. un Skr. vedanā); 3 „uztvere” (P. sannā, Skr. samjñā) 4 „gribas akti” un enerģētiskie impulsi, atbildīgi kā par dzīvās būtnes vienotību katrā tās eksistēšanas momentā, arī par dzīvās būtnes izmaiņu dinamiku laikā un telpā. Dažkārt šie impulsi tiek saukti par „sinerģijām” (tikai daudzskaitlī, P.sankhāra, Skr.samskāra) 5. „apziņa”(P.vinnāna, Skr.vijnāna). Dažkārt šie agregāti – tā, ka to pamatā ir pieķeršanās dzīves fenomeniem, piesaistīšanās šiem fenomeniem caur apziņu – tiek saukti par „pieķeršanās agregātiem”. Bet biežāk, tā, ka tie ved pie ciešanām, tos sauc par „ciešanu agregātiem”.
- 26 Precīzāks tulkojums būtu „emergence” (P. , Skr. samudaya), pa cik tā tiek uzsvērtā pārtraucamība (un reizēm arī gadījuma raksturs) rašanos dažādiem fenomeniem, tā pacelšanai līdz apziņas līmenim.
- 27 Jēdzieni – iekāre vai alkātība (P. tanhā, Skr. trsnā) summējas un papildina visus emocionāli motivētas sfēras fenomenus budisma psiholoģijā.
- 28 Šeit precīzāk būtu teikt „kas noved pie jaunas eksistences” (P. punabhavika)
- 29 Kaislība – (P. un Skr. rāga) ir aktīva, un principā, psihiski pozitīvs spēks. Tāpat to var skatīt sajūtu un sajūtu apmierinājuma kontekstā.
- 30 Vai „kļūšana” „būšana” (P. un Skr. bhāva)
- 31 Precīzāk – „būšanas iznīcināšana”
- 32 Izbeigšana – (P. un Skr. nirodha) šeit divas nozīmes. Pirmajā, pasīvajā, nozīmē domāts gadījums, kad kas pats no sevis pārstāj eksistēt, pārtrauc savu eksistenci. Otrajā, aktīvajā, nozīmē ko aptur, vai pat pārtrauc, kas cits. Iespējama arī šā jēdziena tulkošana kā „nerašanās”.
- 33 Bezkaislīgums – (P. un Skr. virāga) viena no galvenajām nozīmēm ciešanu izbeigšanai.
- 34 Gudrība – (P. pannā, Skr. prajñā) kā budisma jogas un filozofijas termins, nozīmē augstāko zināšanu variantu.
- 35 Kultivēšana apcerē – (P. bhāvita) specifisks jogas termins, apzīmējošs spēju un prasmi „vizuālajā meditācijā”(P. bhāvānā)
- 36 Trīs zināšanu aspekti – 1 zināšana par ko-nebūt „kā tas ir”(P, Skr. yathā bhūtam), šajā gadījumā zināšana arī ir īstenība; 2 Zināšana par to, kas ir jādara, lai realizētu īstenību; 3 Zināšana par to, kas jau izdarīts, lai realizētu īstenību.

- 37 Runa ir par „šo pasauli” (P. un Skr. loka), smasārā pārdzimstošo būtņu apdzīvota.
- 38 Mara -(P. un Skr. māra) mītiska būtne, manifestējoša sajūtu vēlēšanos un apmierinājumu.
- 39 Brahma – dievs radītājs senindiešu mitoloģijā. Budisma mitoloģijā tā sauc īpašu dievu apakšklasi – ne dievu radītāju.
- 40 Klejojošs askēts – (P. samaṇa, Skr. śramaṇa) senindiešu askētisma īpašs novirziens.
- 41 Brahmans – kā priesteris vispār, tā arī priesteris, kurš veic vēdiskos rituālus.
- 42 Domāta tieši „pilnīgā atbrīvošanās” (P. vimutti, Skr. vimukti) apziņas (P. ceto, Skr. cetā).
- 43 Te domāts, ka Budas dotā piedzimšana ir viņa pēdējā šajā fenomenālo uztraukumu sfērā.

II.

Sutra II . Par zīmi „ne-es” (1).

Tā es dzirdēju. Bhagavāns toreiz uzturējās Aļņu parkā, Ispitānē (Riši patvērumā), Benaresas tuvumā. Tur viņš vērsās pie pieciem mūkiem ar šādiem vārdiem:

- „Ķermenis (2), o mūki, nav „Es”. Ja ķermenis būtu „Es”, tas nebūtu pakļauts slimībām un (tā īpašniekam) būtu iespējams teikt: „Lai šis ķermenis būtu tāds-te un tāds-te man, vai lai šis ķermenis nebūtu tāds-te un tāds-te man”. Bet tā kā ķermenis nav „Es”, un no tā ir pakļauts slimībām, (tā īpašniekam) nav iespējams runāt šādā veidā. To pašu var teikt arī par pārējiem četriem agregātiem, par jūtām, uztveri, gribas impulsiem un apziņu.

Neviens no tiem nav „Es”, nav ne viņi visi ņemti kopā. Nevienam nav iespējams teikt par tiem „lai tas būtu priekš manis tā vai lai tas priekš manis nebūtu tā, un tā tālāk”.

- „Tagad, o mūki, pastāvīgs ir ķermenis, vai nepastāvīgs?”-

- „Nepastāvīgs, Bhagavān”.-

- „Bet tas, kas nepastāvīgs, ir patīkams vai sāpīgs?”-

- „Sāpīgs, Bhagavān”-

- „Tad vai būtu pareizi, par to, kas ir nepastāvīgs, mainīgs un sāpīgs, runāt kā: „tas ir mans, tas – „Es”, tas – „Es” pats?”-

- „Nē, Bhagavān, tas būtu nepareizi”

- „ Tad no tā seko, o mūki, lai kāds arī nebūtu ķermenis, nākotnes vai pagātnes, iekšējais vai ārējais (3), rupjš vai smalks (4), muļķīgs vai lielisks, tāls vai tuvs, bet ja skata ķermeni kā tas ir (5), tad par to nākas runāt šādā veidā: ne mans šis ķermenis, tas nav mans „Es”. Un tādā pašā veidā jārunā par pārējiem četriem agregātiem”.

- „ Tieši šādā veidā aplūkojot piecus agregātus, piecas skandhas, labi apmācīts Cildeno (6) skolnieks atsakās tās zināt, neievēro tos, vispār tos atmet. Tos atmetot, viņš kļūst bezkaislīgs. Bezkaislība viņu atbrīvo, un atbrīvojies, viņš zina: „Tagad esmu brīvs, tas, kas man bija jāizdara, jau izdarīts. Man nekas nav palicis nepadarīts. Šī mana piedzimšana – pēdējā. Man vairs nebūs jaunas eksistences (7)””.

Dzirdot šos Bhagavāna vārdus, priecājās pieci mūki. Kad Bhagavāns sniedza šo Mācību, viņu apziņa attīrījās no visa duļķainā (8) un atbrīvojās no visām pieķeršanām.

Un tobrīd jau seši Atmodinātie bija šajā pasaulē (9).

Paskaidrojumi.

1 Vinaya-pitaka, mahāvagga, I.37-46. Skatīt arī: The Book of the Discipline. Translated by. I.B. Horner, Vol.IV.Oxford: The Pali Text Society, 1993 (1951), P.20-21. Budismā „zīme”, vai burtiski „atzīme”, „pazīme” (P. lakkhana, Skr. lakšana), šeit šis vārds apzīmē visa eksistējošā kopējo principu, t.i., visus fenomenus, dharmas. Šādas universālas zīmes ir trīs: 1 „nemūžīgs” (nekas nav mūžīgs), „nepastāvība” (P.anicca, Skr. anitya); 2 „ne-es” (P.anatta, Skr. anātman) un 3 „ciešanas”.

- 2 „Ķermenis”, vai „ķermeniskā forma”, figurē šeit pirmkārt kā pirmais no pieciem individuālās eksistences agregātiem - skandha.
- 3 „Ārējs” (P. un Skr. bahira) ir divās nozīmēs: pirmkārt, tas, kas tiek uztverts ar pieciem sajūtu orgāniem (pirmkārt ar redzi); otrkārt, tas ir tas, kas sastāv no četriem „materiālajiem elementiem”(P. un Skr. mahābhūta): zemes, ūdens, uguns un gaisa.
- „lekšējs”(P. aijjhata, Skr. adhyātma) – attiecināms uz sajūtu orgāniem, emociju, uztveri un apziņu.
- 4 „Rupjš”(P. thūla, Skr. sthūlla) šeit attiecināms uz ķermeni anatomiskajā un fizioloģiskajā nozīmē, turpretim „smalks” (P. sukuma, Skr.sūksma) nozīmē ķermeni kā ar sajūtu orgāniem neuztveramo (neredzamo) formu vai struktūru.
- 5 „Kā tas ir” (tas ir, kā kas vai nu ir, neko pie tā nepieliekot un neatrunājot), ir budistu epistemoloģijas īsākā formula, un vienlaicīgi kā ieejas zīme Augstākajās Zinībās.
- 6 Šajā sutrā „Cildenis” ir tas, kurš jau sasniedzis Četras Cēlās patiesības.
- 7 Te domāts, ka dotā piedzimšana ir viņa pēdējā šajā fenomenālajā uztraukumu sfērā
- 8 Burtiski „pietekas”(P.āsava, Skr. āsava) – neĶira, piesārņota apziņa no ārienes vai iekšienes.
- 9 Runājot precīzāk, šie pieci bija ne tikai Atmodinātie, bet arī arhati (P. arahant, Skr. arhant), tas ir tie, kuri pilnībā atbrīvojušies no visiem sliktumiem, kā „ietekošiem” no ārienes, tā apziņas radītiem. Viņi bija seši, ja pieskata Budu, kurš sasniedza atmošanos vēl pirms šīs tikšanās.

III.

Trešā sutra. Viss ugunī (1).

Tā es dzirdēju. Kādu laiku Bhagavāns dzīvoja pie Gaijasila kalna Gaīi tuvumā. Tur viņš reiz vērsās pie mūkiem ar šādu tekstu: „Viss – ir ugunī, o mūki. Un kas ir tas „viss”, kas ir ugunī? O mūki, acis deg, redzes formas (2) deg, redzes apziņa (3) deg, redzes kontakts (4) deg. Ikviens emocija (5) , radusies no sajūtu orgānu kontakta ar tā objektu – vai emocija patīkama, nepatīkama vai ne patīkama, ne nepatīkama, - deg. Bet ar ko šis uguns uzliesmo? Ar kaislību (6) liesmām, o mūki, naida (7) liesmām, maldu (8) liesmām. Tā, kā deg acs, deg auss, deg ķermenis (9) , tieši tāpat deg arī prāts (10) , prāta objekti (11) , un prāta apziņa (12). Bet kas baro šo uguni, kas kalpo tam par malku? Malka šai ugunij – piedzimšana un novecošana, ciešanas un bēdas, skumjas, neapmierinātība un izmisums.

Redzot šo uguni, labi izmācīts Cildenis (13) mācekļi nogurst no (saviem) orgāniem, to objektiem, no to kontaktiem ar objektiem, un no katram sajūtu orgānam atbilstošas apziņas. Viņam jau apnikušas (viņa personiskās) emocionālās reakcijas uz visiem sajūtu objektiem, vai šīs reakcijas ir labvēlīgas, nelabvēlīgas , vai ne labvēlīgas, ne nelabvēlīgas. Un, pilnīgi vilies dzīvē, viņš novēršas no tās, un kļūst bezkaislīgs attiecībā pret visu sajūtu orgānu objektiem. Caur bezkaislību iegūst viņš beidzamo atbrīvošanos (14). Viņš jau sasniedzis, ka nodzīvojis tīru dzīvi, to, kas bija viņam jāsasniedz, sasniegts, nekas šajā dzīvē nav palicis nepadarīts, bet citas dzīves viņam nebūs, jo beidzies pārdzimšanas aplis”.

Kad Buda pabeidza šo mācību, viņu dzirdējušo mūku prāti bija pilnīgi attīrīti no visiem piemaisījumiem (15). Uguns nodzisa, liesmas izplēnēja.

Paskaidrojumi.

1. Ādittipariyāya-sutta (Samyutta-Nikāya,XXV, 28 of Sutta-pitaka in Pali Canon). Teksta pieder pie izskaidrošanas žanra, un pariyāya nosaukumā burtiski nozīmē „izskaidrojums”, „pārspriedums”.

2. „Redzes formas” – formas (P. un Skr. rūpa) kuras uztver ar redzi. Tādā pašā kontekstā runā par dzirdes, taustes, prāta un citām formām. Bet tieši redzes formas tiek uzskatītas par formām pēc būtības, pat formām kā ķermeņiem. Iespējams, tas tāpēc, ka redzes forma tiek uzskatīta par sajūtu uztveres universālāko veidu. Atzīmēsim, ka šeit redzes formas – nav tas pats, kas redzes objekti.
3. Katram no sešiem sajūtu orgāniem (prāts – sestais orgāns) atbilst īpašs apziņas tips, kas atšķiras no apziņas kā individuālās eksistences piektā agregāta (skandhas).
4. Tas ir, „kontakts” (P. samphassa, Skr. samsparsa) sajūtu orgāna (dotajā brīdī acis) kopā ar to objektu.
5. Vai „sajūta”, kā individuālās eksistences otrais agregāts (skandha).
6. Burtiski „kaudze”, „masa” (P. khandha, Skr. skandha) – katrs no pieciem agregātiem, kas sastāda dzīvas būtnes individuālo eksistenci. Šie agregāti ir – 1 „forma” vai „ķermeņa forma” (P. un Skr. rūpa); 2 „sajūtas” vai „emocijas” (P. un Skr. vedanā); 3 „uztvere” (P. sannā, Skr. samjñā) 4 „gribas akti” un enerģētiskie impulsi, atbildīgi kā par dzīvās būtnes vienotību katrā tās eksistēšanas momentā, arī par dzīvās būtnes izmaiņu dinamiku laikā un telpā. Dažkārt šie impulsi tiek saukti par „sinerģijām” (tikai daudzskaitlī, P. sankhāra, Skr. samskāra) 5. „apziņa” (P. vinnāna, Skr. vijñāna). Dažkārt šie agregāti – tā, ka to pamatā ir pieķeršanās dzīves fenomeniem, piesaistīšanās šiem fenomeniem caur apziņu – tiek saukti par „pieķeršanās agregātiem”. Bet biežāk, tā, ka tie ved pie ciešanās, tos sauc par „ciešanu agregātiem”.
7. „Naidis”, vai “Dusmas” (P. dosa, Skr. dvesa) prāta galvenais negatīvais spēks.
8. „Maldi” (P. un Skr. moha) šeit – prāta dabiski maldinošais stāvoklis, kas ved pie atkārtotām kļūdām. Tāpat parastais kūtrums, garīgā pasivitāte, prāta slinkums, nevēlēšanās mācīties.
9. „Ķermenis” (P. un Skr. kāya) tiek uzskatīts par taustes orgānu.
10. „Prāts” (P. mana, Skr. manas) ietilpst apziņā (piektais individuālās eksistences agregāts), un ļoti bieži figurē kā pēdējā sinonīms.
11. „Prāta objekti” – domas un idejas.
12. Šeit „apziņa” – ne kā individuālās eksistences piektais agregāts, bet kā īpašs prāta paveids (sk. 3. piezīmi)
13. „Cildenais” – šeit figurē terminoloģiskā nozīmē, tas ir, kā Atmodinātais (iepazinis Četras Cildenās Patiesības), vai kā Arhats (pilnīgi atbrīvojies no visām prāta negācijām).
14. Var saprast arī kā zināšanu aspektus, – 1 zināšana par ko- nebūt „kā tas ir” (P, Skr. yathā bhūtam), šajā gadījumā zināšana arī ir īstenība; 2 Zināšana par to, kas ir jādara, lai realizētu īstenību; 3 zināšana par to, kas jau izdarīts, lai realizētu īstenību.
15. ‘Piemaisījumi’ – šeit viens no jēdziena „prāta straume” konkretizējumiem, prāta dabiski maldinošais stāvoklis, kas ved pie atkārtotām kļūdām. Tāpat parastais kūtrums, garīgā pasivitāte, prāta slinkums, nevēlēšanās mācīties. Prāta straumes – prāta aptumšojumi, no kuriem galvenie ir ; sajūtu bauda (P. un Skr. kāma); spekulatīvas idejas, koncepcijas (P. ditthi, Skr. drsti); eksistenciāla kaislība (P. un Skr. bhāva) un neziņa (P. avijja, Skr. avidja). Atbrīvošanās no visām šīm straumēm ir arhata stāvokļa sasniegšanas priekšnoteikums.

IV.

Savstarpēji atkarīgā rašanās (1) (ceturtā sutra)

Tā es dzirdēju. Tajā laikā Apskaidrotais atradās Uruvelē. Viņš sēdēja netālu no Narandžaras upes krasta, Bodhi koka pakājē. Tagad, kļuvis Galīgi Atmodināts (2), viņš jau septiņas dienas sēž vietā un tajā pašā pozā, sakrustojis kājas (un vērsis skatienu sev priekšā (3)) un izbauda atbrīvošanās svētīlaimību (4). Pēc septiņu dienu aizritēšanas, uzreiz pirmajā naktī viņš iznāca no dziļās apziņas koncentrēšanas stāvokļa, samadhi, un vērsa uzmanību (5) uz visu fenomenu, dharmu savstarpēji atkarīgo rašanos. Vīspirms

viņš apcerēja šo rašanos tiešā, vienkāršā kārtībā (6) tā, kā tas izpaužas ar vārdiem „tā rašanās izsauc tā rašanos” vai „tas atkarīgs (7) no tā”. Un tā : no neziņas (8) atkarīgas sinerģijas (9); no sinerģijas atkarīga apziņa; no apziņas atkarīga vārds-un-forma(10); no vārda-un-formas atkarīgi sajūtu orgānu sešas sfēras (11); no sajūtu orgānu sešām sfērām atkarīgs sajūtu orgānu kontakts (12) ar to objektiem; no kontakta atkarīgas emocijas (13); no emocijām atkarīga iekāre(14); no iekāres atkarīga pieķeršanās(15); no pieķeršanās atkarīga tapšana (16); no tapšanas atkarīga dzimšana (17); no dzimšanas atkarīgi vecums un nāve, neveiksmes, sāpes un ilgas, skumjas un izmisums. Tāda ir visas šīs ciešanu masas rašanās (18).

Pēc kā Apskaidrotais, sasniedzis visa šā jēgu (19), teica: „Tiešām, kad dharmas (20) izgaismojas un sasniegtas centīgajā brahmaņu (21) apcerē (22) , visas šaubas izgaist, jo tagad viņš izprot dharmas un to rašanās iemeslus (23)”. Un tad viņš vērsa uzmanību uz visu fenomenu, dharmu savstarpēji atkarīgo rašanos apgrieztajā kārtībā, tā kā tas izpaužas frāzēs: „tā nerašanās (24) izsauc tā nerašanos”, vai „tā nerašanās atkarīga no tā nerašanās”. Un tā: no neziņas nerašanās atkarīga vārda-un-formas nerašanās; no vārda-un-formas nerašanās atkarīga sešu sajūtu orgānu sfēru nerašanās; no sešu sajūtu orgānu sfēru nerašanās atkarīga kontakta nerašanās; no kontakta nerašanās atkarīga emociju nerašanās; no emociju nerašanās atkarīga iekāres nerašanās; no iekāres nerašanās atkarīga pieķeršanās nerašanās; no pieķeršanās nerašanās atkarīga tapšanas nerašanās; no tapšanas nerašanās atkarīga dzimšanas nerašanās; no dzimšanas nerašanās atkarīga vecuma un nāves, neveiksmju un sāpju, ilgu, skumju un izmisuma neveidošanās.

Pēc kā Apskaidrotais, sasniedzis visa šā jēgu, teica: „Tik tiešām, kad dharmas izgaismojas un sasniegtas centīgajā brahmaņu apcerē, visas šaubas izgaist, jo tagad viņš izprot dharmas un to nerašanās iemeslus”.

Paskaidrojumi.

1. Mahāvaga. 1-4 in Vinaya-pitaka of the Pali Canon. Savstarpēji nosacītā rašanās (Pali.paticca-samuppāda, Sanskritā pratitya-samutpāda) – budisma filozofiskais jēdziens, kam nav analogi nevienā no zināmajām filozofiskajām vai reliģiskajām senās un viduslaiku Indijas mācībām.
2. Galīgi (pilnīgi) Atmodināts (P. Un Skr. abhisambudha) – epitets, sākumā attiecināts tikai uz Budu un dažiem viņa skolniekiem. Acīmredzot, kā specifisks termins „Galīgi Atmodināts” pretstatīts bodhisatva, potenciāli atmodināts, vai Budam vienā no viņa iepriekšējām piedzimšanām.
3. Šā ir standarta jogas poza (acīmredzot, arī priekš nebudistiskajām jogām).
4. Atbrīvošanās – (P.vimutti, Skr. Vimukti) šeit – budisma filozofijas tehnisks termins.
5. Burt. „stingri pievērsa (savu) domu apceramajam objektam”. Īpaša jogas prakse.
6. Vienkāršā kārtībā - (P. Un Skr. Anuloma) domāta dabiskā spriedumu kārtība – piemēram , kad sākotnēji ir cēlonis, bet pēc cēloņa sekas.
7. Atkarīgs – (P.paticca, Skr.pratitya) nozīmē vienlaicīgi un „būdamā savs cēlonis”.
8. Neziņa – (P.avijjā, Skr.avidyā) – tā nav vienkārši zināšanu trūkums, bet pirmkārt četru Svētīgo Patiesību nezināšana.
9. Sinerģijas - (tikai daudzskaitlī, P.sankhāra, Skr.samskāra) – mākslīgs tehnisks termins, D. Sudzuki ieviests 1923 g. Aleksandrs Pjatigorskis to šeit izmanto ar visām iespējamām atrunām, jo sanskaras ir visas budisma filozofijas visgrūtāk tulkojamais termins. Sinerģijas tāpat atbilst pieciem agregātiem, individuālās apziņas skandhu. (katrs no pieciem agregātiem, sastādošu dzīvas būtnes individuālu eksistenci. Šie pieci ir 1.„forma” vai „ķermeniska forma”, (P. un Skr.rūpa); 2.”sajūtas” vai „emocijas”(P. un Skr.vedanā); 3.”uztvere”(P.sannā, Skr.samjñā); 4.”gribas akti” (tikai daudzskaitlī, P.sankhāra, Skr.samskāra)un enerģētiskie impulsi, atbildīgi gan par dzīvās būtnes vienotību katrā tās

eksistences brīdī, tā arī par dzīvās būtnes izmaiņu dinamiku laikā un telpā. Dažkārt šie impulsi saucas „sinerģijas”; 5. „apziņa”(P.vinnāna, Skr.vijnāna). Dažkārt šie agregāti – tā, ka to pamatā ir pieķeršanās dzīves fenomeniem, piesaistīšanās šiem fenomeniem caur apziņu – tiek saukti par „pieķeršanās agregātiem”. Bet biežāk, tā, ka tie ved pie ciešanās, tos sauc par „ciešanu agregātiem”.

10. Vārds-un-forma –(P.un Skr. nāma-rūpa)– jēdziens, kā apzīmējošs individuālās eksistences abas puses, psihisko un fizisko (ķermenisko), domāts kā vienots psiho fizioloģisks veselums.

11. sajūtu orgānu sešas sfēras – (P.un Skr.āyatāna) katru no sešiem orgāniem uztur pats sajūtu orgāns (acis, ausis, deguns, mēle, ķermenis un prāts); specifiskā apziņa, atbilstoša katram sajūtu orgānam; sajūtu orgānu objekti; sajūtu orgānu kontakts ar objektiem.

12. Kontakts – (P.phassa, Skr.sparša) – sajūtu orgāni kopā ar to objektiem.

13. Emocijas – šeit kopējs psiholoģisks jēdziens, ar stingri vērtējošu nokrāsu (pēc „pieņemt – noliegt” skalas)

14. Jēdzieni „iekāre” vai „vēlmes” (P.taṅhā Skr.trsnā) summē un savieno visus emocionāli motivētos fenomenus budisma psiholoģijas sfērā.

15. Pieķeršanās, vai piesaistīšanās – (P. un Skr.upādana) – viens no budisma filozofijas svarīgākajiem jēdzieniem. Burtiski nozīmē drīzāk „pamats”, „atbalsts”, un pat „substrāts”.

16. Atbilstoši lielākajai daļai mūsdienu tulkojumiem, „tapšana” ir atbilstošāks tulkojums ne kā „esamība”, jo budisma filozofiskajā tradīcijā šis vārds nosaka procesu, izmaiņu sēriju, lietu nepārtraukto mainīgumu, un pirmkārt, nevis to, kas ir izmaiņu laikā, bet pašas šīs izmaiņas, kuras beigu beigās arī „sastāda” laiku.

17. Dzimšana – (P.un Skr.jāti) – šeit ir notikums, kas sākas ar apaugļošanos un beidzas ar piedzimšanu.

18. Rašanās – (P.samuppāda, Skr.samutpāda) budisma filozofijā savā būtībā tuvs emergencijas jēdzienam; pie tam uzskata, ka tas, kas radies, vienmēr rodas kopā ar kādu citu.

19. Jēga – (P.attha, Skr.artha) – drīzāk – „reāls”, „īstens”, vai „pareiza jēga”.

20. Dharma šeit saprotama savā vispārējā nozīmē – fenomens, lieta, bet tāpat var apzīmēt Budas mācības izpausmi, manifestāciju.

21. Brahmanis- (P.brahmana, Skr.brahman) šeit – nevis brahmanis seno vēdu priesteru vai kastas izpratnē, bet neparasta, gudrības apveltīta personība, tāds, kurš izpratis Budas mācību, dižens budistu jogs.

22. Apcerētājs, meditētājs – (P.jhāyin, Skr.dhyānin) no apcere, meditācija (P.jhāna, Skr.dhyāna). Apcere ir pati svarīgākā budisma jogas forma, arī nozīmē budistu jogu vispārēji.

23. Iemesls – (P. un Skr.hetu) šeit gandrīz vai sinonīms „tam, kas nosaka”, un iemesls – nosacījums.

24. Nerašanās – (P. un Skr.nirodha) – šeit sinonīmi „izbeigšanai”.